

MŪSŲ BARAS ILGAS
IR PLATUS

Šią iškilmingą valandą norėtusi taip daug išsakyti, bet reikia tenkintis tuo, kas esmingiausia. O esmingiausia tai, kad mūsų šalyje literatūros kūryba, taigi ir vertėjų darbas yra valstybinės svarbos reiklas. Mūsų darbas laukiamas, globojamas, vertinamas ir gausiai atlyginamas. Šit sulaukėme ir tam tyčia įsteigtos Antano Venclovos premijos, kuria pirmajam atžymėtam būti teko laimė man. Antano Venclovos vardas šiai premijai ypatingai tinka — jis buvo ir įžymus vertėjas, ir pirmos kvalifikuotos vertimų bibliografijos autorius, ir, būdamas vienas iš svarbiausiųjų respublikos kultūrinio gyvenimo vadovų, visada šia literatūros sritimi rūpinosi.

Mūsų baras ilgas ir platus. Pirmasis, įžymusis mūsų karvedys buvo Martynas Mažvydas, kurio pirmojoje knygoje įdėta antraštė „pigus ir trumpas mokslas skaityti ir rašyti“. Išmokome tą mokslą, vartojome jį taip, kaip sugebėjome ir galėjome, anaipol ne visada taip, kaip norėjome. Ėjo amžiai, gulė mūsų baro pradalgės, ir štai jose jau — Homeras, Dantė, Servantesas, Šekspyras, Gėtė ir Ibsenas, Puškinas ir Gogolis, Tolstojus, Dostojevskis ir Gorkis.

Čia tebūnie leista priminti, kad versti į mūsų kalbą pasaulio klasikos viršūnes — toli gražu ne tas pats kaip jas versti į kurią kitą kalbą, turinčią kelių šimtų metų literatūrinės kūrybos tradicijas, išteklius ir įgūdžius. Kas kitų krautasi per amžius, mums reikia

pasivyti, atsigriebti per dešimtmečius. Tad reikia suprasti, kokia baisi atsakomybės našta lydi mūsų baro darbininką, kai jis sėda prie balto popieriaus lapo, žinodamas, jog iš po jo pirštų turės sušvisti genijaus šviesa, turės prabilti žmonės, kokių mūsų tėvų žemėje nebuvo, ir tie žmonės operuos mąstymo kategorijomis, negirdėtomis ten, kur mes gimėme ir augome. Reikia tam išteklių ir priemonių, ir niekas kitas jų mums neparūpins, tiktai — mes patys.

Mes iš žilos praeities amžių paveldėjome kalbą, kurios pažinti važiuoja žmonės iš plačiai ir toli, paveldėjome seniausią iš visų indoeuropiečių fonetiką ir morfologiją, bet podraug paveldėjome ir pareigą — iš savo kalbos pasidaryti tobulą priemonę visiems šių dienų civilizacijos poreikiams tenkinti. Vertėjams iš to labai didelis uždavinys — be paliovos plėsti literatūrinės kalbos bazę, turtinti ją ir gausinti. Ir čia vienas tėra kelias: iš tėvų protėvių kalbos dirvono arti vagą po vagos, nuosekliu ir sąžiningu triūsu didinti kultūrinės dirvos plotą. Tas plotas jau didelis, jei lyginsime su tuo, kas buvo prieš šimtą metų, bet kiekvienas vertėjas žino, kaip daug dar ko trūksta, kai imamės veikalų, kur reiškiami subtilūs minties bei jausmo niuansai, kur operuojama aukštesnės kultūros pakopos duomenimis. Čia, šalia pačių vertėjų, dar gerokai darbo teks nudurbti įvairių filologijos šakų specialistams.

Mūsų vertėjai, davę itin žymią pasaulinės literatūros lobių dalį, sudarė esmingai naują situaciją: dabar jau neberasime užkampio, kurio bent per bibliotekas nepasiektų didžiųjų rašytojų veikalai gimtąja

kalba. Koks tai didelis įnašas į mūsų nacionalinę kultūrą! Ir tas įnašas veikia tiek mūsų originaliąją literatūrą, tiek ypač mūsų literatūrinę kalbą, jos lankstumą, semantinę diferenciaciją, stilių plėtotę ir t. t.

Iškyla uždavinys šį įnašą pažinti, iširti ir sąmoningai įsisavinti. Čia daug temų monografijoms ir disertacijoms — parodyti, kuo ir kiek verstinė literatūra prisidėjo prie mūsų leksikos augimo, tematikos plitimo, mentaliteto horizontų pločio ir aukščio didėjimo. Laukiame ir kritikos darbų, rodančių, kas mūsų daroma tinkamai, kas taisytina ir ko iš viso verta pati mūsų veikla.

Svarbiausias mūsų veiklos uždavinys — žmonių švietimas, kultūrinis turtinimas. „Literatūroje ir mene“ skaitėme Švietimo ministro pareiškimus apie mokyklų reformą, apie naująsias programas, tad matome, kokia didelė reikšmė skiriama humanitariniam ugdomo žmogaus prusinimui ir kiek numatyta mokslieiviams užklasinio bei užmokyklinio darbo. Tas darbas tai juk ir bus visų pirma lektūra — darbas su knyga. Mes, vertėjai, šių didelių uždavinių vykdymui sudarėme svarbią premisą: štai jau stovi lentynose gimtąja kalba įžymiausieji pasaulinės literatūros veikalai ir tartum aidu kartoja pirmojo mūsų barvedžio žodžius: „imkit mane ir skaitykit“. Tegu tiktai mokyklos bibliotekoje būna jų ne po vieną egzempliorių, o po tiek, kiek reikia.

Tokie tad svarbesnieji mums, vertėjų barui, rūpimi dalykai. Uždavinius, iš to kylančius, esame pasiruošę spręsti, žinodami, kad visada būsime paremti ir kad mūsų darbo pažanga užtikrinta.